

Dr. NOVOTNY ELEMÉR

SUMIR NYELV - MAGYAR NYELV

“ŐSI GYÖKÉR” KIADÁSA
BUENOS AIRES
1978

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
A Sumirok az Ég vagy Isten gyermekei	5
A "MADÁR" szó és ismertebb madárneveink eredetéről	33
Az "OROSZLÁNFEJŰ SAS" a Sumir hitvilágban ..	45
A "SZEM" és ezzel kapcsolatos neveink sumir etimológiája	57

MINDEN JOG FENNTARTVA

Hecho el depósito que establece la Ley 11.723

LIBRO DE EDICION ARGENTINA

Printed in Argentina

Se terminó de imprimir el día 28 de febrero de 1978 en la
Imprenta BEU — Borchardt y Cía. S.R.L.— Moreno 369 -
Buenos Aires - Argentina

A SUMIROK AZ ÉG VAGY ISTEN GYERMEKEI

Dávid Antal a kiváló magyar asszirológus — kutatásaim során — nyomatékosan felhívta figyelmemet arra, hogy a sumirok az Ég vagy Isten gyermekeinek tartották és nevezték magukat. Ezt egyébként a „Bábel” és Aššur” (Budapest — 1926) című művében — a teremtés legendájával kapcsolatban is — már korábban leszögezte.

Ezt a helyes és igen fontos megállapítást, a sumir-magyar kapcsolatok kutatásánál — minden alkalommal — gyümölcsözőleg tudtam felhasználni.

Megjegyzem: a sumir nyelvben az ég és Isten fogalom ugyanazon ékjellel van kifejezve, tehát a két fogalom azonos, éppen úgy mint a mai nyelvünkben is.

Az ősi sumir nyelv egyébként kifejezésekben csodálatosan gazdag volt; változatosan és színesen tudta kifejezni mondanivalóját. Jelen esetben is — a címben szereplő: „Ég vagy Isten gyermekei” kifejezés, más és más szavakkal, majd inverzióval (megfordítással) több formában látott napvilágot az ékiratos szövegekben. Ennek okát abban látom, hogy a sumir birodalom városállamai, külön-külön kultúrkört képeztek, így a nyelvfejlődés — egymástól eltérően történt. A sumir kulturális centrum: Nippur papjai és írnokai azonban gondoskodtak arról, hogy minden eltérő kifejezést az ékírásban megörökítsenek s így ezek a sumir nyelv főcsatornájába bekerüljenek.

Ez alkalommal — egy igen fontos sorozatot fogok bemutatni, amelyek a címben megjelölt „Ég gyermekei” kifejezés sumir változatai, részint eredeti, részint fejlesztett alakban. Ami pedig a legcsodálatosabb — mindezeket a kifejezéseket, mint közszavakat, mint nép és történelmi neveket, végül mint földrajzi elnevezéseket (folyó, város, megye neveket) megtaláljuk mai magyar nyelvünkben.

Mindezek ékes és letagadhatatlan bizonyítékait szolgáltatják a sumir-magyar nyelvi azonosságnak, de egyben a népi azonosságnak is.

Am lássuk ezeket közelebbről:

1.

Ni-in-ib = Ég fia

Ni-in vagy Na-an = Ég; Ib = fiú; Ib-bi = fia.

NI-IN összevonásából ered NIM₃ — melynek összetett ékjele UMUN (L.411) és UTU (L. 381) kétszeresen fejezi a magasság, fenn-ség, isteni-hatalom fogalmát. (Deimelnél 447. a szó-szám, Labat kihagyta)

IBI — az IBILA (u) (L. 144) szó első része, mely DUMU-NITAG közönséges jelentéssel

IFIJU jelenlegi magyar szavunkban maradt fenn.

A hettita írás megfejtője: B. Hrozný (cseh) professzor kutatásai során — megállapította, hogy a sumir-akkád birodalom déli részének, vagyis Sumir-földnek patronusa: Nin-ib isten volt. Szerinte ez azonos a lagaši; Ni-in-gir-su istennel. Ennek jelentése: „az Ég fényes gyermeke”. Minthogy a sumir hitvilágban a Nap és a Hold: az Ég gyermekei a Ni-in-ib jelentette a nap égitestet vagyis a napistent, más sumir szóval: Babbart vagy Utut. De ugyanez a szó jelentette a sumir embert és sumir népet is, mert hisz a sumirok az „Ég fiai”.

Sumir földön a Napistennek — főleg Nippurban, Larszában (Ud-unu) és Szippurban, végül Lagašban (Sir-la-bur-ki vagy Gir-su) voltak templomai, illetve szentélyei. Nippur neve szerintem a napisten: Ni-in-ib-bi összevont nevéből: „Ni-ibb” és a „város” jelentésű „uru” szóból tevődik össze: Ni-ibb-uru — Nipp-ur = Nap (isten) városa.

(Badiny professzor ide vonatkozó megjegyzése az, hogy NIMRUD sumir neve is azonos ezzel, vagyis: „NAP (Ég) FIA = NIB-UR” és NIB-URU = NIMRUD VÁROSA — A NAP-VÁROS — vagy az ÉG-HELYE a földön. Ezért hívják NIP-PURT a sumir Vatikánnak. Mivel a „párduc” a Nap szent állata, azért hívta a sumir népnépv. „NIB”-nek ezt is, ami akádul „NIM”. Innen NIMRU-D.)

Vizsgáljuk meg a tárgyalt — isten vagy népnévnek mai vagyis magyar vonatkozásait:

Ni-in-ib a sumirban szokásos összevonással: Ni-ib.

Fejlődése: Ni-ip majd Ne-ep.

Ezt megtaláljuk nyelvmemlékeinkben: a „nip”, mai nyelvünkben pedig: „nép” formában. Jelentése: **populus**. Amint az előzményekből kitűnik ez eredetileg csak a sumir embert, illetve sumir népet jelentette, de később jelentése lényegesen kitért.

Volt a Ni-in-ib névnek az északi dialektusban egy mély hangrendű változata is: Na-an-ib — Na-an-ab. Jelentése ugyanaz. Ez összevonással: Na-ab majd Na-ap. A „nap” szó — mai nyelvünkben nemcsak az égitestet: „Sol” jelenti, hanem az időmérés nagyobb egységét — a „dies”-t vagyis a napot is.

Fentiekhez képest — a „nap” és „nép” szavunk, — mely semmi más nyelvből nem származtatható —, kétségtelenül sumir eredetű.

2.

Nim-gir (ékiratosan: Ni-im-gir-ra) = fejedelem, főpap szószent: az Ég gyermeke. Ni-im = Ég

Gar, gir, ger, gur = eredeti jelentése: előállít, létrehoz, de jelent nemzést, nemzettet — vagyis **gyermeket** is.

Ennél a szónál is megállapítható a sumir nyelvnek az a legfontosabb sajátága, hogy a magánhangzó mellékes karakterű, illetve, hogy a magánhangzó szerepe másodlagos.

Ez a kellően nem tájékozott kutatóknál zavart és bizonytalanságot okoz, éppúgy mint a sumir „homonimák” is. E nyelvsajátságnak kutatásom szerint 2 oka volt:

- 1.) a különböző sumir nyelvjárások (7)
- 2.) a magánhangzó illeszkedés.

Természetesen a hatezer éves nyelvfejlődés során a kör lényegesen megszűkült. A magánhangzók váltakozása egyre ritkább lett, végleges szerepet kaptak és sztabillá — **állandó** — vá váltak. Mindazonáltal édes anyanyelvünk egyes szavaiban, ma is, „végig skálázzuk” az összes magánhangzókat. Itt csak egy példát említek: a személynévmás többes szám 3. személyének tárgyesetét, mely iskolapéldája a szóbanlevő nyelvjelenségnek.

- 1.) őket (irodalmi)
- 2.) őket (nyelvjárás)
- 3.) őket (nyelvjárás, főleg palóc)
- 4.) őket (pl. ez-eket; illeszkedés)
- 5.) okat (pl. az-okat; illeszkedés)
- 6.) akat (pl. mondott-akat; illeszkedés)

Látjuk tehát, hogy a magánhangzó változás ma is a különböző nyelvjáráson és a magánhangzó illeszkedésen alapszik.

E szükségesnek ítélt kitérés után — térjünk vissza a tárgyalt szóhoz.

A sumirban szokásos összevonással a Ni-im-gir: — Ni-gir majd Ni-ir lesz. Az En-ni-ir-zi an-na” ékiratos szövegben — a ni-ir szót — a sumirológusok főpapak (papi fejedelem) fordítják. Sumir földön a világi és egyházi főhatalom — rendszerint — egy személyben egyesült. Ez a szavunk nyelvemlékeinkben (1055) **ge-ni-ir** = első fejedelem — formában fordult elő. Földrajzi neveinkben: **Nyir, Nyírség**, stb. fejlesztett alakban szerepel. A történelemből tudjuk, hogy a Szabolcsmegyei Nyírség még I. (Szent) László király idejében is — fejedelmi, illetve királyi föld (birtok) volt.

Fennmaradt a Ni-im-gir szónak egy **teljesebb** alakja is, ahol csupán a „g” hangzó esett ki. Ez a sumir nyelvben igen gyakori! J. Halevy francia asszirológus megemlíti, hogy a „ger”, „gir” szónak lekopott alakja: eri, **ere**. Így a szó alakulása:

Ni-im-ere — **Ne-em-ere**.

Ezt, pontosan ebben a formában — megtaláljuk a magyar családi nevekközött. Továbbá a Székelyföldön (Háromszék) **Nemere** hegycsúcs és az elsőprő erejű, hideg **Nemere** szél nevében (Szelek királya).

3.

Nu-um-us (Ni-im-iš) = **Ég gyermeke**

Nu-um vagy Ni-im = **Ég**

Uš (eš, iš) = gyermek, vér, ivadék: (Halevy)

Itt fel kell hívnom a figyelmet arra, amit egyébként Arno Poebel, a kiváló asszirológus (Philadelphia) is kihangsúlyoz, hogy az „eme-ku” nyelvjárás „u” törzshangzója, az „eme-sal” nyelvjárásban „e” hangzóvá válik.

Pl. Az „En-lil” és Ni-in-lil” éposz, — Ni-in-lil-t, a fiatal asszonyt így nevezi: **Mu-un-us-ge**, ez eme-sal nyelvjárásban: **me-en-es-ke**. Szó szerint = férjéhez (me-en-es) ment (ge). Ez tehát a **menyecske** szavunk ősalakja.

A „hajadon” — még atyja házában lakik:

Ga-ha-ad-un: Atya (ad) házában (ga-ha) levő (un v. an)

„Ib-bi il-lu Sin”-nek — az utolsó sumir királynak — kortársa és alattvalója a Kazali-en-zi: **Nu-umus-dua**, Jelentése: az „Ég fiának gyermeke.”

A Nu-mu-us tehát eme-sal nyelvjárásban **Ne-em-es**, ami megfelel a magyar **nemes** (nobilis) szónak.

A régi magyar közjog szerint — a nemesség kiváltságos rend és a nemes „tagja a szent Koronának”.

4.

„**Il-lu gal-lu** = **Ég gyermeke**

Il (változatai: Ul, El); hangcserével (metatézissel):

Li, lu = **Ég, Isten**

Gal — **kal** (változatai: kul, **kel**, kil).

B. Hrozný professzor asszirológus szerint — e szó jelentése: női nemű szerv, **születés, gyermek**, növekedés, nagy, stb.

A sumirok a művelődés kezdeti szakaszában a **képirást** használták. Így nyelvük — és ez egészen természetes — a képirás útján fejlődött. Jelen esetben is a jelentés — szemantikai fejlődése, pontosan nyomon követhető. Ezzel magyarázható a sumir **homonimák** nagyszáma, ami a hiányos felkészültségű kutatókra felettte zavarólag hat, bár ez alaposabb ismeretszerzés után kiküszöbölhető.

A sumirok uralkodójukat: lu-gal-nak (lu-gal-lu, lu-gal-la) nevezték. Ez ősi kifejezés! A sumirológusok egyezményesen: „**királynak**” (rex) fordítják. Szó szerinti fordítása: lu = ember, gal = nagy, vagyis ember nagy — Nagy ember.

Ezt a **látszólag** helyes fordítást én is elfogadtam és tanulmányaimban használtam is.

Most azonban kételyeim merültek fel, annak helyességét illetően.

Vajon lehetséges-e az, hogy a teokratikus államban élő s ily szemlélettől átítatott sumirok csak egyszerűen „**nagyembernek**” nevezték volna királyukat, aki egyben főpapak (papi fejedelem) is volt?

Hiszen a sumir király — az Istenség nevében és megbízásából uralkodott, annak földi helytartója volt. Később maga is **Isten**.

Miért mondják továbbá az ékiratos sumir szövegek, hogy a „**királyság az Égből szállt alá**”, ha az uralkodó nevében erre utalás nincsen.

Szükségesnek láttam ezért, hogy ezt a fordítást, melyet több mint egy évszázados gyakorlat tett elfogadottá — újból felülvizsgáljam, ha pedig **tévesnek** bizonyul, úgy felhívjam az illetékes — tudományos körök figyelmét ennek rektifikálására — **helyesbítésére**.

Állítsuk párhuzamba az **il-lu gal-lu** szót a „**lu-gal-lu**” szóval. Azt tapasztaljuk, hogy a két kifejezés csupán a szókezdő „i” hangzóban különbözik, — amely a „lu-gal-lu” szónál már lekopott.

Ilyen változásra — vagyis a szókezdő „i” lekopására a

sumir nyelvben igen sok példát alálunk. Csak néhányat említek: Ige-ből — **ge**; ib-bi-ből — **bi**; i-ni-ből — **ni**; stb.

Ehhez képest számolnunk kell azzal, hogy a „**lu**” az „**il-lu**”-ból keletkezett, a szókezdő „**i**” (il) lekopásával. Már pedig tudjuk, hogy e szónak a jelentése: **Ég vagy Isten**.

Az összetett szó **másik** tagja: **gal** (gal-lu). Jelentése: születés, **gyermek**. (Hrozny) Ha ezt a jelentést elfogadjuk, akkor nyilvánvaló, hogy a „**lu**” jelentése nem ember vagy **lény**, hanem, mint az „**il-lu**” származékai — **Ég vagy Isten**.

Az előadottak alapján — teljes joggal — megállapíthatjuk, hogy a sumir uralkodónak — „**il-lu-gal-lu**”-ból származó „**lu-gal-lu**” elnevezése — nem azt jelenti, hogy „nagyember”, hanem, hogy: az **Ég** (vagy Isten) **gyermek**e. Ez összhangban áll a sumir teokratikus államrenddel, de a sumir gondolkodásmóddal — mentalitással — is.

Most pedig vegyük szemügyre a tárgyalt szó magyar vonatkozásait.

Az **il-lu-gal-lu**-nak fejlesztett alakja a mai „**előkelő**” szavunk.

Az „**illu**” szó sumir változata = **el-lu**.

A „**gal-lu**” szó változata: **kal-lu**, majd illeszkedéssel: **kel-lu**.

Fejlődése: **il-lu-kal-lu** — **el-lu kel-lu** — **elü-kelü** — majd nyiltabbá válással: **elő-kelő**.

Jelentése már nem király, hanem magas születésű, vagy **uralkodói körökhöz tartozó**.

Nyelvünkben a „**lugal**” szót is megtaláljuk **király** (**rex**) értelemben. Ez a szó, a mostohán kezelt — legrégibb összefüggő nyelvi emléküinkben: az 1046/47 évből származó „**I. András**kor i mában” fordul elő a következő szöveg környezetében:

(Wutu) pek-kis lughala — sumirul:

peg-gi-iš **lu-gal-la**.

Jelentése: (Watha) **királyi** (lu-gal-la) főúr (peg-gi-iš).

Tehát ennél a szónál is megállapíthatjuk, hogy a nyelvemlékbeli „**lugal**” és a köznyelvi „**előkelő**” szavunk ékes bizonyítékai a sumir-magyar nyelvi és népi azonosságnak.

Önként kínálkozik, hogy ezen ősi szavak után a következő pontban megvizsgáljuk a ma is használatos **király** (**rex**) szavunk eredetét.

5.

Gir-ra (vagy **Ger-ra**) **il-lu** = **Ég** (Isten) **gyermek**e.

Ez a mai „**király**” szavunk prototipusa! Az előző (2. és 4.)

pontokban már mindkét szóval foglalkoztam.

Itt feltűnő, hogy a „**Gir-ra**” vagy „**Ger-ra**” előtagnak szókezdő „**g**”-je a szokástól eltérően „**k**”-vá változott és itt megrekedt! Egyébként ez a „**g**” alaphangzó **legrégibb** változásai, illetve fejlődési formája. A **g** — **k** fejlődés azonban — szerintem — **idegen**, főleg **akkád** hatásra történt. Az ősi sumir nyelv ugyanis a **lág**y (zöngés) mássalhangzókat kedvelte, ezzel szemben az **akkád** és más sémi nyelvek az **emfatikus** (kemény) mássalhangzókat részesítették előnyben. Például: **Gal** — **kal**; **ga-tu** (aga-tu-ból) — **ka-tu**; **Gur** — **kur**, stb.

A fenti szó fejlesztett alakja tehát: **kirá** vagy „**kerá**”.

Az „**il-lu**” utótagnál a szókezdő „**i**” magánhangzó lekopott, illetve itt hangkiesés (elizió) történt — marad tehát: **lu**, majd „**l**”.

A két szó összetétele: **kirá-lu** vagy **kerá-lu**. Mind a két formát megtaláljuk egyik becses nyelvemléküinkben: a Königsbergi Töredékben (kb. 1350) ilyképpen: **keráluknok** — **kyrálának**.

A mai nyelvünkben a „**király**” szó maradt fenn, amely **l** — **ly** változással a „**kiral**”-ból származott.

Bárcai Géza professzor szerint (Tih. Al.) az **l** — **ly** változás, már az ősmagyarban ismeretes volt.

A nyugati szláv népek ezt a sumir szót „**kral**” alakban vették át, de nem bizonyos, hogy mi voltunk az átadók. (Lehettek az avarok is).

Megemlítem még, hogy a „**Károly**” utónevünk, mely más nyelveken: **Karel**, **Karul**, **Karol**, **Karló** és **Carolus** alakokban ismeretes, szintén sumir eredetű. Itt azonban már nem a **gir** (ger) alapszó, hanem annak alakpárja: **gar** — **kar**, az „**il**” utótagnak pedig „**el**”, „**ul**” variánsa jön tekintetbe.

Egyes kutatók (főleg történészek) szerint, Nagy Károly német-római császár „**Carolus**” neve — „**királyt**”, uralkodót jelentett.

6.

Du-an-na vagy **Du-mu-an** = az **Ég** **gyermek**e.

Du vagy **du-mu** = **gyermek**, **gyermek**e;

An = **Ég**; **An-na** = az **Ég**.

A sumir nyelv éppúgy mint a mai magyar — a birtokos esetet (genitivus) nem mindig tünteti fel. Pl. **Égnek** **gyermek**e — **Ég** **gyermek**e;

Du-mu an-na — **Du-mu-an**. Az ősi sumir királynevek

közt szerepel:

En-me-en-du-an-na = Az Uralkodó: az Ég urának gyermeke.

Az An-Anu változatai: „Enu” és „Unu”. Így a címszónak több változata van, de mindegyiknek megvan a magyar megfelelője.

Du-mu-unu — Domony községnév,

De-me-enu — Demény családnév,

Di-mi-ene — Dimény családnév,

Du-ma-an — Domány családnév.

A Dömötör — Demeter — magyar családi és utónév ugyancsak sumir eredetű. Ezt a nevet — bizonyára a sémi népek közvetítésével — az indó-európai népek is átvették.

Du-mu vagy De-me = gyermek.

Te-er (din-gir-ból) = teremő (Isten). Fordítása: **Teremtő gyermeke.**

Még meg kell emlékezni az An-du és Unu-du szavakról, amelyek inverzióval jöttek létre a címszavakból. Jelentésük ugyanaz. Az elsőt megtaláljuk a Garam mentén: And — Árpádkori pusztá nevében, az utóbbi pedig azonos a történelemből ismert: Ónod helységnévvel.

Véleményem szerint a jelen tanulmányomban említett földrajzi nevek javarészt — személy esetleg méltóság nevek voltak — törzs és nemzetségfők nevei — akik — saját nevükkel is kívánták biztosítani szállásterületüket, s annak háborítatlan birtoklását.

7.

Gal-an-na vagy kal-an = Ég gyermeke.

Mindkét szóval már az előző pontokban foglalkoztam.

A sumir „királylistákban”:

En-me-en gal-an-na = Uralkodó: az Ég urának gyermeke, királynév szerepel.

A címszó variánsai: **Kal-an** (Kal-an-na); **Kul-un** (Kul-unu) és **Kel-en** (Kel-enu).

A címszóhoz legközelebb áll:

Galánta város neve! Gal-an-du-a — Gal-an-tu-a majd Galánta. Jelentése: **Az Ég fiának gyermeke.**

További magyar vonatkozások:

A második címszó: Kal-an azonos a **Kalán** honfoglaló nemzetség magyar nevével.

Kálna (Nagy és Kis) községnevünk a sumir „kal-an-na”-ból

származik — hangkieséssel (elizióval). A **Kul-un** változat nyelvemlékeinkben (1055. Tih. Al.) latinosan, mint Culun (Kulun) szerepel. Ez kisebb tó vagy praedium. Nyilvánvaló, hogy ez is a „Kalán” nemzetség szállásterületéhez vagyis birtokához tartozott.

A Kul-un „emesal” formáját megtaláljuk a magyar **Kelen** névben (Kel-enu).

Fővárosunk Budapest egyik városrésze: **Kelen-föld**. Itt még megemlítem, hogy Mahler Ede (magyar) professzor kutatása szerint (Babilonia és AsszírIA, Bpest.) Nippur város neve azonos a bibliai „**Kálné**” nevével. Megjegyzni, hogy ez ékiratosan **Kul-unu**.

8.

Ibi-Ilu — ékiratosan: **Ib-bi il-lu** = az Ég (Isten) fia.

A sumir birodalom legutolsó királyának neve: **Ib-bi-il-lu Zu-en** (Sin).

Az első pontban említettem, hogy Nippur volt a sumir vallás és kulturális élet központja. Itt volt az „E-kur” nevű templom, amely központi szentély volt. Itt képezték ki a sumir papokat és írnokokat magasabb szinten, így valóságos teológiai főiskola volt; a sumirok nemzeti istenének: a levegő urának, Enlilnek a főkultushelye — ezért a várost „En-lil-ki”-nek is nevezték.

Itt vette át a sumir birodalom királya, — mint Enlil isten földi képviselője — bonyolult szertartások között, — az istenség uralomra való megbízatását. Ez alkalommal En-lil isten főpapja — az uralkodót: „néven nevezte”. Ez sumirul így hangzott: „pad-da-mu” vagy „Pata-mu”.

Sumir földön leegitim uralkodó, tehát csak az lehetett, akit ily szertartáson „néven neveztek”. Ezért az uralkodó címe: **Pata-mu-en-zi**, röviden: **Pat-e-zi** vagy másként: **Pata-mu-ege-zi** (igi-zi = Nevezett kegyes (igaz) úr).

Ez utóbbi kifejezést megtaláljuk a „Tihanyi Apátság Alapítólevelének (1055) „magyar szórványai” között, ilyen formában: „**Putu mu ege-ze**” (V. ö. Pata mu-ege-zi). Az azonosság a két szöveg között a laikus előtt is nyilvánvaló! Erre egyébként már a párizsi orientalista kongresszusra (1973) készült előadásomban is — bátor voltam a sumiológusok figyelmét felhívni.

Mindebből a tanulság a következő:

1.) Nyelvünk ősi és mai (nyelvemléki) formája közötti

hatalmas időtávolság — a bonyolult sumir nyelvi sajátosságok és a nyelvtörténet ismeretében — áthidalható.

2.) Árpád és utódai a fejedelmi székben, a róm. kat. királyság megalapításáig (1000) híven betartották — az ősi — többezeréves — kultikus hagyományokat. Sőt mi több — az Árpádházi — róm. kat. királyok alatt is „kisértének” és egyúttal, a sumir-magyar azonosság mellett bizonyítanak — a megmaradt ősi hagyományok. Így az „aranybulla” pecsétjén, II. András király — feje mellett jobbról a „dingirt” (Istent) jelentő — sumir nyolcágú csillag, balról pedig a holdsarló látható, ami a sumir ősi képirásban — együttesen — Hold-istent (Din-gir; Zu-en vagy Na-an-na-ar) jelentette.

Ennek pedig az az észszerű magyarázata, hogy a sumir birodalom **UR-i III.** (utolsó) dinasztiájának királyai, már a Holdisten megbízásából és földi képviselőjeként uralkodtak. A kései utódok — a judai-keresztény — magyar királyaink — ezzel kívánták a trónhoz való jogosultságukat és legitim voltukat — az ősi jogalap szerint is — igazolni.

3.) A sumir-magyar azonosság tétele tehát nem tudománytalan és nem az ábrándvilágba tartozó valótlanság, mint ahogy az új kutatási eredményektől mereven elzárkózó és a régi téves dogmákhoz görcsösen ragaszkodó egyes tudósok vélik, hanem a tárgyi igazságon alapuló: szent és ragyogó valóság, melyet már véka alá rejteni nem lehet, mert az napot kér magának.

4.) Végül — tapasztalati tényként, mint legfőbb tanulságot leszögezhetjük, hogy a sumir nyelv kellő ismerete nélkül — nyelvemlékeinket vizsgálni, avagy szavaink eredetét kutatni (etimológizálni) annyi, mint a kicsépett — vizes — gabonaszemet — lapát helyett — vasvillával forgatni.

* * *

Ezek után térjünk vissza az „ib-bi il-lu” címszavunkra. Nippurban a sumirok „szent városában” — (uru-zag, uru-azag-ga) volt az Enlil istennek szentelt: „E-Bel” vagyis az „Úr háza” (temploma). Dávid Antal, kiváló tudósunk szerint a sumirok nemzeti istenének — En-lil-nek: „Bel” (Belu) = úr, uralkodó volt a nép által leginkább használt címe.

A „Bél” név egyébként az „ibi-ilu”-ból származik — az „i” kezdő szó lekopásával. Fejlődése: Bi-ilu — Be-elu — Be-el — Bél. Igen sok magyar hely — illetve földrajzi név őrzi a sumirok nemzeti istenének ezt az ősi nevét. Nevezetesen: Bakony-Bél, Ipolybél, Péli-föld, Alsó és Felső Pél, stb. Ide sorolható még Csepel sziget és község neve is:

Si-ibi-il — Se-ebe-el — Se-epe-el — Csepel. Jelentése: Kegyes (vagy fényes) Úr. A si vagy se szó a sag-ból származik. Jelentése: fényes, tiszta, kegyes, stb. Történelmünk, hagyományaink szerint Csepel szigete volt a honfoglaló Árpád fejedelem rezidenciája.

Itt meg kell említenem egy történeti szempontból jelentős kutatási eredményemet.

A római kori térképek szerint a Balaton tó neve: Pelső volt. Ennek sumir megfelelője: Bel-su(g) majd Pel-su. Ennek jelentése: Bél mocsara. Varga Zsigmond magyar orientalista: 5000 év távlatából (1942) című könyvében megemlíti a sug (šu) szót, melynek jelentése: mocsaras víz. És valóban a Balaton a római uralom idején még mocsaras, lápos és nádas víz volt.

Leszögezhetjük tehát azt a — különösen őstörténeti szempontból igen fontos tény, hogy a sumir etnikumu népek, illetve népcsoportok, nemcsak a Duna-Tisza mentén, de a Balaton környékén (vagyis Pannoniában) is — már a római uralom alatt, de előtte is — jelen voltak! Gondolok itt elsősorban a: **Zauromatákra** (szarmatákra). Ez anépnév sumirul: **Za-uru-ma-ta!** Jelentése: szent város földjéről való. Analízis: Za(g) uru, vagy uru zag = szent város; ma (ma-da-ból) = föld; ta = ról, ről, től, től. Az imént említettem, hogy a sumirok szent városa: „Nippur” volt. Így a szarmaták, illetve névadó törzsük — Nippur fiaiból regrutálódott, tehát sumir volt.

E népnév a Tihanyi Apátság Alapítólevelében (1055), mint magyar szórvány így szerepel: „koku zarma”. Sumirul ku-uku — za-ar-ma = Szent város földjének (zag-uru-ma — za-ar-ma) kegyes (ku) népe (ugu — uku).

A „Be-el” név a sumir északi dialektusban — mély hangrendű változattal szerepel: „Ba-al”. Így vették át és használták a sémi népek is.

Nyelvemlékünkben (Tih. Al. 1055) a Balaton tó neve: **Balatin** vagy **Bolatin**.

Itt megint munkatársamra — Badiny professzorra — kell hivatkoznom, aki e szó megfejtését a következőkben adja: „tin” sumirul „élet”, a szó jelentése: Bál élete. Vagyis az „**ELET VIZE**”. Az „élet vizének” misztériumát sűrítették be a semita akkádok abba a szavakba, amit a sumir „TIN” = élet fordításaként használnak így: „**BALATU**”.

Érdekes, hogy ugyanezen nyelvemlékben Bál (Bél) neve előfordul egy községben is. „**Baluuana**” sumirul: **Balu-hu-a-na**. Analízis: hu (gu-ga-ból) genitivus eset. „a” (an helyett) ő,

övé; na = kő. Fordítása: Bálnak a köve (Bél köve). Ez a ma is használt „bálvány” szavunk eredete.

Az Árpád-korban igen gyakori volt a **Béla** személynév. Több Árpád-házi királyunk viselte. Okleveleinkből a **Bela** (1092) és **Bella** (1221) formákat ismerjük. Több nyelvészünk foglalkozott e név eredetével. Német Gyula professzor, turkológus — e nevünket a török „bojla” személy és méltóság-névből származtatja. A két név között valóban van kapcsolat. De míg a magyar „Béla” etimonja a sumir: „ib-bi-il-la” (a szókezdő „i” lekopása mellett) fejlődési vonala egyenes: Bi-il-la — Be-el-la — Bella — majd Béla (A dupla „l” a sumir ékírásból ered); a török „bojla” már átvétel eredménye. Az átvétel valószínűleg a sumir északi dialektust használó besenyők, akik szintén, amint látni fogjuk — a sumir etnikumhoz tartoztak. Munkácsi Bernát magyar nyelvész kutatása szerint az altáji (keleti) és urali népeknek — a kultúrában ősmestere: a sumir nép volt.

Az „ibi-ilu” kifejezésnek — egy két teljesebb alakja is fennmaradt földrajzi nevünkben (ahol a kezdő hangzó nem kopott le) nevezetesen: „Epöl” község és az „Ipoly” folyó neve. Az előbbi fejlődése: Ib-il — Eb-el — Ep-el — majd Epöl (népiesen: Epöly vagy Epő). Ez tulajdonképpen: Ibi-ilu Zu-en (Sin) a sumir birodalom utolsó királya nevének első része. Az azonosságot igazolja, hogy Esztergom megye monografiája szerint a 17. századig a község neve: „Eb-szőny” volt, ami a király rövidített nevéből: **Ib-Zu-en** ered. Az **Eb-szőny** név azonban fennmaradt Tokod községhez tartozó: Eb-szőny bánya-telepben.

Az Ipoly folyó korábbi neve: Ipel, a szlovákok így vették át s ma is ezt használják. Ez szintén az Ibi-il-ből származik. Az „il”-nek volt egy „ul” alakja is, így az Ip-ul — Ipol — Ipoly fejlődés — szerintem — elfogadható. De lehetséges, hogy az eredeti elnevezése ID-IB-UL volt, ahol az ID determináns előrag víznevek előtt és „d” lekopással **I-IB-UL** = **IPLY**.

Érdekességként megemlítem, hogy a szomszédos „Garam” folyó római kori neve „Granus”, német neve pedig „Gran” volt. Ha helyes az a feltevésem, hogy itt hangkiesés (elizió) történt és eredeti neve Garan; akkor ez a sumir „Garan”-ra megy vissza és szó szerinti jelentése: ugyanaz, mint az Ipoly folyónak vagyis „Ég gyermeke”. Hogy aztán ez Istent, királyt, vagy urat jelentett-e, pontosan megállapítani ma már nem tudjuk. Végül még meg kell említenem a tárgyalt **Ib-il** —

Eb-el szavak „u” betűs, tehát „eme-ku” nyelvjárási változatát: **Ub-ul**, mely ugyancsak urat, uralkodót jelent. Ez megtalálható az ősi magyar személynévek között — mint **Ubul**, — bár ritkábban, de ma is használatos név.

9.

Ib-lu ib-ba — Ili-ibi = **Az Ég (Isten) fia**).

Ez tulajdonképpen az előző (8.) pontban tárgyalt „Ib-bi il-lu” kifejezésnek — a sumirban szokásos megfordítása (inverzió). Jelentése is ugyanaz.

A címszónak persze több változata is van, ami főleg magánhangzó változáson alapszik! Ezeket a változásokat megtaláljuk egyrészt a magyar nyelvemlékekben, de a személy és földrajzi nevekben is.

Ismeretes a magyar történelemből, illetve krónikákból: **Lebedi** magyar vezér, valamint a róla elnevezett — egyik szállásterület: **Lebedia** neve. Ennek ősalakja (prototipusa): Ili-ibi-di-a, — az „i” kezdő hangzó lekopásával: Li-ibi-di-a, majd Le-ebe-di-a s végül **Lebedi**. Itt a „Le-eb” **Leb** szó jelentése ugyanaz, mint a **Bél**-rek — vagyis ur, uralkodó. Valószínűleg ez is: En-lil nemzeti istenre utal. Jelentése tehát: Az Úr fia (gyermeke). Ez nemcsak személy — de méltóságnév is volt — éppúgy mint a **Pilis** és a **Palas**, mely nevekkel később külön foglalkozok.

A „**Lippa**” helységnév — az „i” kezdő hangzó lekopásával az „**Il-li ib-ba**”-ból származott. Itt is láthatjuk, hogy az Árpád-kori földrajzi nevek túlnyomórészt — személy és méltóságnevekből jöttek létre.

A Tihanyi Apátság Alapítólevelének (1055) magyar szórványai között — több oly földrajzi nevet találunk, mely a címszóból veszi eredetét. Ilyenek: 1.) **Lupa**, 2.) **Lopdi**, 3.) **Oluphel**.

Ad. 1.) A „**Lupa**” szerintem azonos eredetű a „**Lippa**” helységnévvel: **Il-lu ib-ba** — **Lu-iba** — **Lu-ba** — **Lupa**. Erdélyi **L** ezt azonosítja „**Lápa**” községnévvel. Ezt a sumir nyelv alapján — lehetségesnek tartom.

Ad. 2.) A „**Lopdi**” név halastavat jelöl. A név szerintem a „**Lebedi**” — névnek egy besenyő vagy hun változata. A tő — valószínűleg — valamelyik besenyővezérnek szállásterületéhez tartozott. Bárczi Géza professzor szerint királyi birtok volt, azonban ez nem zárja ki, hogy később átengedték az Apátság tulajdonába.